

20. Musaieva-Borovyk, S. Zaiava zhurnalistiv shchodo opryliudnennia bazy kontaktiv saitom «Myrotvorets». URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/musaieva/5732e403bdf48/>.

21. Polshcha poterpaie vid rosiiskoi propahandy pislia pochatku viiny v Ukraini – Marchin Rei. URL: <https://hromadske.radio/podcasts/dno/z-pochatkom-revolyuciyi-gidnosti-ta-viyny-u-polshchi-vidbuvsya-splesk-dezinformaciyi-ta-propahandy-vid-rt-marchin-rey>.

22. Svit proty kremlivskoi propahandy: Mythbusters, boikot RT ta «anty koloradski» nakleiky. URL: <http://tyzden.ua/News/135174>.

23. Banakhevych, Yu. Ukrainska mihratsiia do Polshchi : yakoiu vona stane? URL : <http://www.ukrinform.ua/rubric-world/2381161-ukrainska-migracia-do-polski-akou-vona-stane.html>.

24. Morenchuk, A., Marchuk, A. (2019) Antyukrainski protesty v Polshchi: polskyi natsionalizm chy rosiiska propahanda? Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii, 115–123.

25. Mefodiiev, K. Za antyukrainskymy aktsiiamy u Polshchi stoit Kreml – analiz vykrytoho lystuvannia. URL: <https://informnapalm.org/ua/za-antukray-inskymy-aktsiyamy-v-polshhi-stoyit-kreml/>

Матеріал надійшов до редакції 10.09.2021 р.

УДК 811

Василь Гулай,

професор, доктор політичних наук, завідувач кафедри міжнародної інформації,

Національний університет «Львівська політехніка»,

ORCID ID 0000-0002-7609-7967

Vasyl.V.Hulai@LPNU.UA

DOI 10.29038/2524-2679-2021-03-61-77

**ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ МЕХАНІЗМИ
ВЗАЄМОДІЇ ПОЛЬСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ
УКРАЇНИ ВІД ПОЧАТКУ ХХІ СТ. (НА ПРИКЛАДІ
ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)**

Мета статті – міждисциплінарний аналіз трансформації комунікативних механізмів взаємодії польської національної меншини в межах Львівської області від початку ХХІ ст. Теоретико-методологічні основи роботи

становлять загальнофілософські, загальнологічні та спеціальнонаукові методи аналізу простору міжінституційної / міжособистісної взаємодії поляків Львівщини в межах України й із Республікою Польща.

Джерельна база пропонованого дослідження – це електронні версії польськомовних ЗМІ, вебсайти польських інституцій та загальнодоступні групи в соціальній мережі «Фейсбук». Історіографічну основу роботи становлять публікації вітчизняних істориків, політологів, філологів, що, однак, не відображає сучасного етапу функціонування польської національної меншини на території Львівщини загалом й особливості використання новітніх інформаційно-комунікативних механізмів взаємодії у власному національно-культурному та релігійному середовищі, ширшому просторі комунікації за місцем постійного проживання в Україні та із Польщею зокрема. Відповідно до поставленої мети на основі визначеної методологічної бази дослідження й комплексного аналізу джерел та історіографії виконано такі основні дослідницькі завдання й сформульовано висновки та пропозиції. Проаналізовано динаміку чисельності й територіально-поселенську структуру польської національної меншини на території Львівської області. Розкрито процес становлення та еволюції інституцій артикуляції соціокультурних і суспільно-політичних інтересів української Полонії загалом та на прикладі Львівщини особливо. Okремо показано специфіку задоволення освітніх потреб поляків Львівщини в домінуючому україномовному середовищі. Основну увагу зосереджено на аналізі механізмів функціонування й контенту найпопулярніших польськомовних періодичних видань, вебсайтів суспільно-політичного, й культурно-освітнього спрямування та на відповідних групах і сторінках у фейсбуці.

Ключові слова: польська національна меншина, Львівська область, інформаційно-комунікативні механізми взаємодії.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Місце та роль польської національної меншини в суспільному політичному розвитку сучасної України є актуальними в науково-теоретичному й практичному аспектах, уможливліючи узагальнення попередньої історіографії проблеми та пропозицію нових напрямів для дослідження, передусім у зв'язку з активним розвитком інформаційно-комунікативних технологій.

На нашу думку, звернення уваги до інформаційно-комунікативного простору функціонування поляків України, їх взаємодії всередині нашої держави та зі своєю історичною Батьківщиною дають змогу не лише по-

новому подивитися на актуальний стан польської спільноти в Україні, але й накреслити напрями оптимізації відповідних процесів інформаційного обміну для кращої реалізації можливостей для гармонійного розвитку.

Аналіз останніх джерел та публікацій. Основу джерельної бази пропонованого дослідження становлять дані Всеукраїнського перепису населення 2001 р., електронні версії польськомовних ЗМІ та загальнодоступні групи в соціальній мережі «Фейсбук», а також аналіз окремих проблемних питань окресленої проблематики в регіональних інформаційних сайтах.

Історіографічна основа роботи – це широкий масив публікацій вітчизняних істориків, політологів, філологів, що, однак, не відображає сучасного етапу функціонування польської національної меншини на території Львівщини загалом й особливості використання новітніх інформаційно-комунікативних механізмів взаємодії у власному національно-культурному та релігійному середовищі, ширшому просторі комунікації за місцем постійного проживання в Україні й із Польщею особливо. Основу історико-політологічного дискурсу польської національної меншини на Львівщині становлять узагальнюювальні праці докторів політичних наук О. Калакури [7], В. Коцура [10] та С. Рудницького [21].

Мета статті – міждисциплінарний аналіз трансформації комунікативних механізмів взаємодії польської національної меншини в межах Львівської області від початку ХХІ ст.

Відповідно до поставленої мети на основі визначеної методологічної бази дослідження та комплексного аналізу джерел й історіографії виконано такі основні дослідницькі **завдання**:

- проаналізувати територіально-поселенську структуру та володіння рідною мовою представників польської громади Львівської області;
- розкрити процес становлення й еволюції інституцій артикуляції соціокультурних та суспільно-політичних інтересів української Полонії загалом та на прикладі Львівщини особливо;
- дослідити характер і динаміку задоволення освітніх потреб міст та сіл Львівської області в домінуючому українськомовному середовищі;
- окремо охарактеризувати інституційно-процедурні механізми функціонування й контент найпопулярніших польськомовних періодичних видань, вебсайтів суспільно-політичного й культурно-освітнього спрямування та відповідні групи й сторінки у соціальній мережі «Фейсбук».

Методика дослідження. Теоретико-методологічні основи роботи становлять загальнофілософські, загальнологічні та спеціальнонаукові методи аналізу простору міжінституційної/міжособистісної взаємодії поляків Львівщини в межах України й із Республікою Польща на прикладі інституційно-процедурних засад функціонування польських громадських інституцій, освітніх і культурних установ та ЗМІ й груп у соціальній мережі «Фейсбук», які вперше комплексно досліджуються на основі запропонованого міждисциплінарного підходу.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Цілком погоджуємось із колегою В. Коцуром, що впродовж багатьох років поляки в Україні та українці в Польщі виступали надійним містком українсько-польського порозуміння, співпраці й партнерства [10, с. 489].

Однією із засадничих тез дослідження є те, що інформаційно-комунікативні механізми взаємодії польської національної меншини України, Львівщини на сучасному етапі ґрунтуються на двосторонніх міжнародних угодах України з Польщею у сфері культури, освіти та науки, а також спільному розумінні основ культурної співпраці й принципів міжнародного культурного співробітництва, дає змогу сформулювати засади такої співпраці [16, с. 146–147].

При цьому А. Гарбарук слушно зауважує, що локальні процеси нинішнього етнічного відродження польської меншини через спосіб дослідження діяльності її національно-культурних об'єднань розглядаються вкрай рідко. Науковці звертаються переважно до загального аналізу процесу відродження національних меншин у масштабі країни, рідше – регіонів [4, с. 267].

У цьому контексті лише зростають актуальність і цінність досліджень української меншини в Польщі та польської – в Україні як у загальнодержавному, так і в регіональному та локальному вимірах.

Насамперед потрібно проаналізувати динаміку чисельності й територіально-поселенську структуру польської національної меншини на території Львівської області.

Як вихідні можемо використовувати дані Всеукраїнського перепису населення 2001 р., відповідно до яких поляками себе ідентифікувало 144,1 тис. осіб, або 0,3 % населення України [19]. Зокрема, найчисельніше поляки були представлені в трьох областях: Житомирська – 49,0 тис. осіб, або 3,5 % населення; Хмельницька – 23,0 та 1,6 відповідно; Львівська – 18,9 і 0,7.

Дані перепису 2001 р. свідчать про скорочення польської меншини в Україні: поляками задекларували себе 144,1 тис. осіб (у 1989 р. – 219,2 тис. осіб). Кількість українців зменшилася на 8 %, а поляків – на 34 %, тобто скоротилася більш істотно, ніж це можна було очікувати, виходячи з тенденцій природного руху та міграцій, що викликали бурхливу реакцію в Польщі й численні коментарі польських організації в Україні, котрі пояснювали зменшення польського населення неретельним проведенням перепису, оскільки, на їхню думку, в Україні проживало близько мільйона осіб польського походження. На думку знаного дослідника української Полонії С. Рудницького, тут важливою стала ідентифікація себе з країною проживання, із державою, а не з етнічною приналежністю. Відповідаючи на запитання про національність, опитувані називали себе українцями з огляду на те, що мешкають в Україні, тим паче, що національність у паспортах громадян України, на відміну від паспортів СРСР, не вказується [21, с. 231].

Щодо чисельності поляків на Львівщині, то вихідними також можуть бути дані перепису 2001 р. [18]. Загалом у Львівській області тоді проживало 18,9 тис. поляків, що становило 0,7 % (друга за чисельністю національна меншина після росіян) усього населення.

Поляки в частці населення міст і районів Львівської області (у старому адміністративно-територіальному поділі) становили в Мостиському районі 7,6 %; у м. Самбір – 3,3 %; Самбірському районі – 1,7 %; Старосамбірському – 1,2 %; у Львові – 0,9 % [18].

У ході перепису 2001 р. лише близько 13 % поляків України назвали рідною мовою польську [19]. При цьому М. Зелінська фахово зауважує, що в Україні польська мова функціонує в домінантному іншомовному оточенні, тому коло її використання обмежене. Зміна комунікативної ситуації зумовлює переключення з одного мовного коду на інший. Молодь спілкується здебільшого українською мовою, а комунікація польською відбувається найчастіше в позашкільному навчальному закладі, костелі та вдома [6, с. 285].

Розкриваючи процес становлення й еволюції інституцій артикуляції соціокультурних і суспільно-політичних інтересів української Полонії загалом та на прикладі Львівщини, окремо вкажемо на те, що першою загальнореспубліканською громадською організацією поляків у пізньорадянській Україні стало Польське культурно-освітнє товариство (ПКОТ) під голосуванням із С. Шалацького, яке постало восени 1988 р. на основі Товариства радянсько-польської дружби. У результаті реорганізації згаданого вище Польського культурно-просвітницького товариства виникла потужна організація «Спільнота польська» [11, с. 101].

У жовтні 1991 р. на II Конгресі поляків України засновано Спілку поляків України (СПУ, голова С. Шалацький, пізніше – С. Костецький). У своєму виступі С. Шалацький наголошував на потребі голосувати на грудневому референдумі за проголошення незалежної демократичної України. Основою СПУ стали осередки ПКОТ. У жовтні 1991 р. на Другому конгресі поляків в Україні заявлено про появу ще однієї полонійної організації – «Спілки поляків України» (СПУ), яка визначила своїм завданням об'єднання всіх польських громадських утворень на території нашої держави [11, с. 101].

Ініціативнішим у цьому плані виявилось інше об'єднання польських громадських організацій, коли в січні 1992 р. у Львові на базі «опозиційних» до СПУ польських організацій створено Федерацію польських організацій в Україні (ФПОВУ), відтоді в Україні діють дві загальноукраїнські, певною мірою конкуруючі польські організації [6, с. 288]. Головою ФПОВУ обрано Е. Хмельову. До складу Федерації увійшло близько 120 організацій [11, с. 102].

Окремо доцільно описати створення громадських організацій польської меншини Львівщини, почавши з того, що 1987 р. утворилося Товариство польської культури львівської землі, яке було одним із перших польських товариств в Україні. Як зауважує знаний український етнополітолог-полоніст О. Калакура, представники львівського середовища брали участь у перших засіданнях ПКОТ, але в грудні 1988 р. у Львові засновано окреме Товариство польської культури Львівської землі, на чолі з Л. Мазепою. Товариство прагнуло писати історію польсько-українських відносин із чистого листа й розгорнуло свою діяльність насамперед на землях Галичини, у межах Львівської, Тернопільської та Івано-Франківської областей, із часом по всій території Західної України [7, с. 286].

Із 1990 р. Товариство видає газету «Газета Львовська» польською мовою [9, с. 106].

Загалом, на початку 2000-х років серед 785 національно-культурних товариств відомий український етнополітолог Л. Лойко виокремлює 55 польських організацій [12, с. 213–214]. Л. Стрільчук у виданні 2015 р. пише вже про 59 громадських об'єднань польської національної меншини [24, с. 243].

У 2012 р. ФПОВУ об'єднувала 18 тис. осіб та мала 134 відділи, а кількість польських організацій Львівського консульського округу зростає до 137 [21, с. 359].

Основне відділення Товариство польської культури львівської землі розміщене у Львові, а осередки осередків – у районних центрах області. Наприклад, 2003 р. членська організація Федерації польських організацій в Україні «Товариство польської культури львівської землі» мало 17 відділів і нарахувало 7 тис. членів [21, с. 358]. У 2009 р. Товариство польської культури львівської землі вже мало 21 відділ й об'єднувало близько 12 тис. членів [7, с. 289].

Провідними напрямками діяльності польського національно-культурного товариства на сучасному етапі львівський історик О. Муравський називає видання преси, літератури рідною мовою; створення художньо-мистецьких колективів; відкриття шкіл (окремих класів) із навчанням польською мовою; відзначення пам'ятних історичних дат, релігійних свят, обрядових звичаїв та традицій; поглиблення співпраці з органами місцевого самоврядування тощо [14, с. 239].

Значну допомогу польській громаді Львівщини надавали товариство «Wspolnota polska», «Товариство шанувальників Львова», Фонд допомоги полякам на Сході, інші польські урядові та громадські організації [13, с. 237].

Серед польських інституцій Львівщини, які активно розвиваються від початку 2010-х років із популяризацією власної діяльності через соціальні медіа, можемо назвати громадську організацію «Союз поляків “Білий Орел”», яка нараховує понад 800 членів і визначає такі свої основні завдання, як усебічний розвиток та популяризація польської мови й культури; підтримка та розвиток польських традицій, звичаїв, мови, мистецтва; проведення й координація діяльності, спрямованої на налагодження ділових зв'язків і контактів між етнічним поляками, котрі проживають у Львові та Польщі; сприяння членам організації в отриманні відповідної освіти в польських вищих навчальних закладах; організація соціальної допомоги полякам; сприяння й надання матеріальної допомоги, правового захисту ініціативам й починанням громадськості, які скеровані на примноження та розвиток польських національних традицій; підтримка поляків, котрі проживають у Львові [23].

Перші два десятиліття XXI ст. стали сприятливим періодом для політизації інтересів національних меншин України. Зокрема, політичне представництво національних меншин у законодавчій і виконавчій гілках влади, органах місцевого самоврядування частково здійснюється через постійно діючі комісії з питань міжнаціональних відносин і дорадчі органи, що складаються з представників етнічних спільнот [25, с. 16].

До політично найактивніших в Україні належить польська національна меншина. За даними Генерального консульства РП у Львові, серед депутатів місцевих рад каденції 2006–2010 рр. депутатами Мостиської міської ради Львівської області були поляки А. Мицяк, Т. Тетерич і Р. Лабуда, а депутатом Мостиської районної ради – А. Негребецький [21, с. 364].

Прикладом реалізації політичних інтересів певної активної частини української Полонії називають реєстрацію в жовтні 2014 р. політичної партії польської національної меншини під керівництвом С. Костецького. Її перша назва – Політична партія «Солідарність», а членами є етнічні поляки – громадяни України, які мають за мету представляти й захищати свої інтереси як у політичній, так і в культурно-просвітницькій сферах нашої держави [1].

Проте далі самої констатації створення вказаної партії вітчизняні колеги не йдуть. При цьому у відкритих базах даних присутня партія під іншою назвою (очевидно, змінена з огляду на існування інших партій із ключовим словом «Солідарність», передусім партії, які очолював П. Порошенко) – політична партія «Партія поляків України» під керівництвом того ж голови Спілки поляків України С. Костецького [17]. Проте вказана вище «Партія поляків України» навіть не висунула своїх кандидатів у депутати на чергових місцевих виборах 25 жовтня 2015 р. на відміну, наприклад, від таких партій, як КМКС «Партія угорців України» (349 кандидатів) чи Демократична партія угорців України (99 кандидатів) [2].

У місцевих виборах 25 жовтня 2020 р. Партія поляків України кандидатів не висувала [13]. Більше того, 26 жовтня 2020 р. Національне агенство з питань запобігання корупції запросило для надання пояснень щодо можливих порушень порядку подання фінансової звітності 39 осіб, серед яких 14 керівників партій, зокрема голову Партії поляків України С. Костецького [15].

Одним із крайніх прикладів реалізації суспільно-політичних інтересів поляків Львівщини можна назвати участь одного із її лідерів голови громадської організації «Польсько-українського культурно-історичного товариства на Україні» Й. Зьобера на посаду міського голови Мостиської об'єднаної територіальної громади на місцевих виборах 25 жовтня 2020 р., який, однак, зайняв сьоме місце з-поміж 10 кандидатів (312 голосів, або 2,5 %) [20].

Окремого розгляду потребує специфіка задоволення освітніх потреб поляків Львівщини в панівному україномовному середовищі. Так, у період із 1991 по 2000 р. загалом в Україні кількість шкіл із польською мовою навчання зросла від трьох до п'яти, а саме: в 1999–2000 н. р. в Україні

діяло три школи з польською мовою навчання, чотири українсько-польські школи, дві школи з програмно-цільовим вивченням польської мови, у 20 школах функціонували польськомовні класи й групи. У наступному навчальному році – чотири у Львові (289 учнів); один – польськомовний клас у Львівській та п'ять шкіл з українською й польською мовами навчання в Житомирській обл. [27].

Поширювалася факультативна форма вивчення мови. Тільки впродовж 2000–2002 рр. створено 32 факультативні групи (590 учнів) при загальноосвітніх школах у Вінницькій, Івано-Франківській, Львівській і Хмельницькій обл. [27].

С. Рудницький цілком слушно звертає увагу на те, що згідно з даними Першої періодичної доповіді України про виконання Європейської хартії регіональних мов або мов національних меншин збільшилася кількість учнів, які вивчали польську мову. Так, станом на 2006/2007 н. р. у п'яти загальноосвітніх навчальних закладах Львівської й Хмельницької областей та одному навчальному закладі з двома мовами навчання в Івано-Франківській області в 1–4 класах навчалось 516 учнів. Польську мову як предмет опановувало 776 учнів, у п'яти загальноосвітніх навчальних закладах Львівської та Хмельницької областей і одному навчальному закладі Івано-Франківської області в 5–11 класах навчалось польською мовою 998 учнів [21, с. 260–261].

Результатом співпраці Товариства польської культури Львівщини та інших польських організацій з органами місцевого самоврядування у Львівській області впродовж 1991–2006 рр. спільними зусиллями відкрито чотири загальноосвітні школи з польською мовою навчання (СШ № 10 та № 24 м. Львова, СШ № 3 м. Мостиська й Стрілецька ЗОШ I–II ступенів Мостиського району Львівської обл.), у яких навчалось близько тисячі учнів у понад 40 класах із середньою наповненістю 21,7 осіб у класі. У цих самих школах за рахунок варіативної частини навчального плану введено предмети «Історія Польщі» й «Географія Польщі» [14, с. 238].

На початку 2000-х рр. у дошкільних навчальних закладах № 48 та № 131 м. Львова відкрито гуртки із польською мовою навчання. На базі загальноосвітніх навчальних закладів працюють недільні школи в Мостиському, Самбірському, Золочівському районах, Самборі й Стрию. У школах Старосамбірського та Яворівського районів, у Львові, Дрогобичі створені гуртки й факультативи з вивчення польської мови [14, с. 238]. Так, станом на 2006/2007 н. р. у Львівській області функціонував один дошкільний заклад, де виховувалось польською мовою 36 дітей [21, с. 260–261].

На сучасному етапі українсько-польських відносин, після прийняття 2017 р. нового закону «Про освіту», актуалізувалося питання вивчення української мови в школах національних меншин. 24 жовтня 2017 р. міністри освіти України й Польщі Л. Гриневич та А. Залевська підписали декларацію про взаємне забезпечення прав національних меншин на навчання рідною мовою. Водночас МЗС Польщі наголосило, що в законі «Про освіту» гарантовано права етнічних меншин на вивчення рідної мови поряд з українською мовою в садках і школах та на вивчення рідної мови в державних і самоврядних навчальних закладах та культурно-освітніх товариствах. Така позиція Польщі, за словами В. Коцура, сприяє розвитку українсько-польських відносин і польської національної меншини в Україні [10, с. 490–491].

Водночас не варто залишати поза увагою окремі прояви ескалації напруги навколо форм і способів реалізації освітніх потреб на Львівщині, що простежувалося минулого року. Передусім, потрібно вказати, що медіаресурс (Інформаційне агентство та однойменний сайт «Вголос»), який 21 квітня 2021 р. розмістив матеріал під дещо провокативним гаслом «Українською школою має право керувати лише... етнічний поляк», не лише не забезпечивши виконання загальноприйнятих журналістських стандартів щодо балансу думок, зокрема не надавши коментарів польської сторони, але як думку експертів подав тільки думки політично заангажованих діячок, чим укотре підтвердивши свою політичну заангажованість від політичної партії ВО «Свобода» [5].

Наступного дня, 22 квітня, на популярному львівському сайті «Діло» розміщено текст із заголовком «Чому українець не може керувати польською школою в Мостиськах», де вже можна було ознайомитися також із позицією директорки згаданої Мостиської СШ № 3 Т. Тетерич, зокрема, статистикою щодо того, що в школі від 1-го до 11-го класів навчалася 275 дітей, переважна більшість із яких – етнічні поляки, але близько 25 % – українці, а середня наповнюваність класів становить 26.

У цьому контексті також не можна не згадати емоційну відповідь одного з представників польського середовища, що вийшла 29 квітня 2021 р. на порталі «Kurier Galicyjski» [22].

Зосереджуючи вагому увагу на аналізі механізмів функціонування та контент найпопулярніших польськомовних періодичних видань, вебсайтів суспільно-політичного й культурно-освітнього спрямування та відповідних груп і сторінок у соціальній мережі «Фейсбук», згадаємо, що ще в 1990 р. почала виходити «Gazeta Lwowska» [7, с. 75].

Зараз же періодичні видання польської національної меншини С. Куришко пропонує класифікувати за такими групами:

- інформаційні: «Głos Podola» (Кам'янець-Подільський), «Волинський Монітор» (Луцьк), «Kurier Stanisławowski» та «Kurier Galicyjski» (Івано-Франківськ), «Газета польська» (Житомир), «Дзєннік Кійовскі» (Київ);
- громадсько-суспільні: «Lwowskie Spotkania» (Львів), «Harczerz Kresow» (Львів), «Wspolne Dziedzictwo» (Тернопіль), «КОТВИСА» (Миколаїв);
- культурно-освітні: «Мозаїка Бердичівська» (Бердичів), «Голос вчителя» (Дрогобич), «Krynica» (Київ);
- релігійні: «Волення з Волині» (Остріг), «Радість Віри» (Львів) [11, с. 102].

Щодо друкованих ЗМІ, то переважно їх засновниками були польські громадські організації. Як приклад можна навести такі видання, як «Бюлетень Федерації польських організацій в Україні» зі Львова (після 2008 р. – «Наші дороги»), «Харцер кресів» зі Львова, «Голос вчителя» з Дрогобича, інші друковані ЗМІ [21, с. 530].

Римо-католицькі парафії теж входять у механізм реалізації інформаційних інтересів польської громади: у Дрогобичі парафія Св. Варфоломія видає кварталник «Радість віри» [21, с. 531].

Столицею польського радіомовлення в Україні є Львів: на частоті радіостанції «Незалежність» у різні дні мовить «Radio Lwow» та виходить програма «Program katolicki». Також тут діє Львівська міська громадська організація «Polskie Towarzystwo Radiowe». Значну роль у міжкультурній комунікації відіграє Польське радіо для закордону. У передачах наявні випуск новин, огляд преси, коментарі, репортажі кореспондентів зі світу, інтерв'ю та дискусії, літературні й музичні сюжети [11, с. 102].

На початку 2000-х років польською мовою вели передачі радіо «Незалежність» (2 год на тиждень) та «Радіо Ман» (від 1 до 7 год на добу). У мережі кабельного телебачення області транслюють три програми польського телебачення – 20–22 год на добу. У програмах Львівської державної телерадіокомпанії («Аудиторія», «Театральна афіша», «Культура» тощо) інформують про культурно-мистецькі, релігійні акції національних громад, що проживають на території області [14, с. 238].

Польське радіо доступне лише в інтернеті (на відміну від радянських часів, коли I Програма Польського радіо була доступною на всій території республіки на довгих хвилях), доступ до якого має невелика кількість осіб, а також у прикордонній смузі, де й за часів УРСР, і зараз наявний доступ

до польського телебачення та радіо. Доступ до польського телебачення існує через супутникове чи кабельне телебачення, у якому наявне ТБ «Полонія»; задоволення інформаційних потреб польської групи відбувається внаслідок розвитку інтернету, у якому можна слухати польське радіо, дивитися польські телепередачі й читати газети та журнали, що видаються в Польщі чи в Україні [21, с. 532–533].

Отже, реалізація інформаційних інтересів пов'язана з культурними, освітніми, політичними інтересами, а також із реалізацією соціальних інтересів, тому польська громада зацікавлена в існуванні власних друкованих ЗМІ, в ефективному розповсюдженні польської преси, у наявності польськомовних програм на державному телебаченні й радіомовленні. Інтерес польської громади в інформаційній сфері реалізовується останнім часом також через створення власних вебсторінок [21, с. 535]. Наприклад, на кінець жовтня 2021 р. сторінку вже згаданої організації культурно-освітній центр «Білий орел» уподобало понад 11,1 тис. осіб та за нею стежать близько 11,8 тис. осіб [1].

Водночас погоджуємося із І. Кислощук, що польські медіа в Україні апробують різні формати діяльності, працюючи не тільки для власне поляків, але доносячи корисну інформацію про Польщу до ширшої україномовної аудиторії як через відповідні вебсайти та сторінки в соціальній мережі «Фейсбук», так і шляхом традиційних друкованих видань [8]. Більше того, можна говорити про формування певних мінімедіагруп, наприклад, як згаданий вище «Kurier Galicyjski» або ж «Галицький кур'єр», заснований у 2007 р. На початку це був лише польськомовний додаток до львівської газети. Сьогодні ж редакція видання випускає двотижневик та журнал для дітей. Записує радіопередачу, що виходить на польському радіо «Wnet» й Івано-Франківській станції «Вежа», а також знімає новинні сюжети, котрі показують на телеканалі «Polonia». Крім того, створює документальні фільми, видає книги й співорганізовує конференції. У редакції медіагрупи працює лише сім осіб. До газети також дописують позаштатні автори [8].

За словами головного редактора В. Яновського, «основна аудиторія нашого медіа – це поляки з Львівщини та Прикарпаття. Передусім, ми задовольняємо їхні інформаційні потреби. Однак нас читають та дивляться й інші люди. Саме тому ми намагаємося тримати баланс і висвітлювати різні теми» [8].

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, відповідно до поставленої мети на основі визначеної методологічної бази дослідження й комплексного аналізу джерел та історіографії виконано такі основні дослідницькі завдання й сформульовано висновки та пропозиції.

По-перше, проведений історико-політологічний аналіз дає підставу говорити про високий ступінь громадсько-політичної, освітньої, культурної інституціоналізації польської спільноти Львівської області.

По-друге, одним із пріоритетних завдань для поляків Львівщини були й залишаються збереження та розвиток власної національної ідентичності й польської мови як її вагомого чинника.

По-третє, помітну роль серед інформаційно-комунікативних механізмів взаємодії польської національної меншини України від початку ХХІ ст. відіграють традиційні ЗМІ – газети, телебачення та радіо.

По-четверте, поряд із цим варто вказати на зростання ваги й значення використання активними представниками польської громади Львівщини можливостей мережі Інтернет для створення та популяризації як власних окремих сайтів (вебверсій традиційних ЗМІ), так і розвиток відповідних сторінок у найпопулярнішій в Україні соціальній мережі «Фейсбук».

По-п'яте, моніторинг контенту вказаних вище інформаційно-комунікативних інструментів дає підставу на його переважно історико-просвітницький і культурно-освітній контекст.

Загалом, польська спільнота Львівщини активно використовує широкий спектр інформаційно-комунікативних механізмів на різних рівнях взаємодії – у середині організованих середовищ польської громади; спілкування з історичною Батьківщиною; представлення своїх позицій в Україні як польською, так українською мовами.

Перспективним напрямом подальших досліджень розглядаємо аналіз інформаційно-комунікативних механізмів взаємодії польської національної меншини України від 2014 р. на локальному рівні через представлення діяльності окремих впливових інституцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білий Орел. Львів/Orzeł Biały Lwów. URL: <https://www.facebook.com/polcentrum.ob>

2. *Виборчі списки кандидатів багатомандатних виборчих округів в межах регіонів України.* URL: https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2015/pvm008pt001f01=100pt00_t001f01=100.html

3. В Україні зареєстрована перша польська політична партія. URL: <http://archiwum.polradio.pl/5/38/Artykul/183843>

4. Гарбарук, А. С. (2014). Національне відродження та самоорганізація польської меншини в незалежній Україні: історіографічний аспект. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*, 39, 265–269.

5. Гурський, Р. *Українською школою має право керувати лише... етнічний поляк*. URL: https://vgolos.ua/news/ukrayinskoju-shkoloyu-maye-pravo-keruvat-lyshe-etnich-nuj-polyak_1216447.html

6. Зелінська, М. З. (2015). Особливості сучасної мовної ситуації: використання польської мови в західних регіонах України. *Слов'янський збірник*, 19, 278–288.

7. Калакура О. Я. (2011). Польська меншина як чинник україно-польської співпраці на сучасному етапі. *Історичний архів*, 6, 73–79.

8. Кислощук, І. Польські медіа не лише для поляків. URL: https://medialab.online/news/polskie_wydania/?fbclid=IwAR23Z2vMjs0huluFXf9OD1W6cq8xB0ozYVol-nty_OL5APRWpuurxJrdBrs

9. Корчак, Н. (2005). До проблеми етнокультурної самоорганізації національних меншин Львівської області. *Гуманітарний вісник*, 20, 103–109.

10. Коцур, В. В. (2019). Національні меншини України в контексті суспільно-політичних трансформацій 90-х рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.: монографія. Переяслав-Хмельницький, (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 594 с.

11. Куришко, С. С. (2014). Польська національна меншина як суб'єкт суспільно-політичних процесів в Україні. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]*. Серія: *Політологія*, 228, вип. 216, с. 100–104.

12. Лойко, Л. І. (2005). *Громадські організації етнічних меншин України: природа, легітимність, діяльність*. Київ: Фоліант, 634 с.

13. *Місцеві ради, депутати яких обираються за системою пропорційного представництва*. URL: https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm008pt001f01=695pt00_t001f01=695.html

14. Муравський, О. І. (2010–2011). Товариство польської культури Львівщини: історія і сучасність. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*, 3–4, с. 234–239.

15. *Національне агентство з питань запобігання корупції – НАЗК*. URL: <https://www.facebook.com/NAZKgov/posts/3481979258528640/>

16. Пачос, Ю. (2013). Засади двостороннього культурного співробітництва України та Польщі на сучасному етапі. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії*, 16, с. 143–148.

17. *Політична партія «Партія поляків України»*. URL: <https://clarity-project.info/edr/39519133>

18. *Про кількість та склад населення Львівської області за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року*. URL: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/lviv/>

19. *Про кількість та склад населення України за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року*. URL: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/>

20. *Результати виборів міського голови. Мостиська міська рада. Місцеві вибори 25.10.2020.* URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm048pt001f01=695pt005f01=0pid102=12654pf7691=64551rej=0.html>
21. Рудницький, С. В. (2016). *Суспільно-політичні інтереси поляків незалежної України: монографія.* Житомир: ФОП Євенок О. О., 622 с.
22. Сало, Е. *Кілька слів про польську школу в Мостиськах.* URL: <https://kuriergalicyjski.com/кілька-слів-про-польську-школу-в-мости/>
23. *Союз поляків «Білий орел».* URL: <http://orzelbialy.org.ua/>
24. Стрільчук, Л. (2015). Польсько-українські міжетнічні стосунки на рівні національних та громадських організацій. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*, 29–30, с. 240–246.
25. Федунь, О. В., Папіш, Н. І. (2016). Політико-правові аспекти захисту прав національних меншин в Україні. *Грані*, 2, с. 15–21.
26. *Чому українець не може керувати польською школою у Мостиськах.* URL: <https://dilo.net.ua/novyny/chomu-ukrayinets-ne-mozhe-keruvaty-polskoju-shkoloju-u-mostyskah/>
27. Шевченко, С. *Розвиток шкіл з польською мовою навчання в умовах незалежної України як відображення зовнішньої диференціації в організації шкільної освіти (1991–2020).* URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84274338.pdf>

INFORMATION AND COMMUNICATION MECHANISMS OF INTERACTION OF THE POLISH NATIONAL MINORITY OF FROM THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY (ON THE EXAMPLE OF LVIV REGION)

The purpose of the article is an interdisciplinary analysis of the transformation of communicative mechanisms of interaction of the Polish national minority within the Lviv region from the beginning of the XXI century. Theoretical and methodological bases of the work are general philosophical, general and special scientific methods of analysis of the space of interinstitutional/interpersonal interaction of Poles in Lviv region within Ukraine and with the Republic of Poland. The source base of the proposed study is electronic versions of Polish-language media, websites of Polish institutions and public groups on the social network Facebook. The historiographical basis of the work is a wide array of publications of domestic historians, political scientists, philologists, which, however, does not reflect the current stage of functioning of the Polish minority in Lviv and the peculiarities of using the latest information and communication mechanisms in their own national, cultural and religious environment. at the place of permanent residence in Ukraine and with Poland in particular. On the basis of the defined methodological base of research and the complex analysis of sources and historiography, the following basic research tasks are solved in accordance with

the set goal, and conclusions and offers are formulated, The dynamics of the number and territorial-settlement structure of the Polish national minority in the territory of Lviv region are analyzed. The process of formation and evolution of institutions of articulation of sociocultural and socio-political interests of Ukrainian Polonia in general and on the example of Lviv region in particular is revealed. The specifics of meeting the educational needs of Poles in the Lviv region in the dominant Ukrainian-speaking environment are presented separately. The main focus is on the analysis of the mechanisms of functioning and content of the most popular Polish-language periodicals, websites of socio-political and cultural-educational orientation and relevant groups and pages on the social network Facebook.

Key words: Polish national minority, Lviv region, information and communication mechanisms of interaction.

REFERENCES

1. White Eagle Lviv/*Orzeł Biały Lwów*. Retrieved from: <https://www.facebook.com/polcentrum.ob>
2. *Electoral lists of candidates of multi-member constituencies within the regions of Ukraine*. Retrieved from: https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2015/pvm008pt001f01=100pt00_t001f01=100.html
3. *The first Polish political party is registered in Ukraine*. Retrieved from: <http://archiwum.polradio.pl/5/38/Artykul/183843>
4. Harbaruk, A. S. (2014). National revival and self-organization of the Polish minority in independent Ukraine: historiographical aspect. *Scientific works of the historical faculty of Zaporizhia National University*, 39, 265–269.
5. *Only an ethnic Pole has the right to run a Ukrainian school*. Retrieved from: https://vgolos.ua/news/ukrayinskoyu-shkoloyu-maye-pravo-keruvat-lyshe-etnichnyj-polyak_1216447.html
6. Zelinska, M. Z. (2015). Features of the modern language situation: the use of the Polish language in the western regions of Ukraine. *Slavic collection*, 19, 278–288.
7. Kalakura, O. Ya. (2011). The Polish minority as a factor of Ukrainian–Polish cooperation at the present stage. *Historical archive*, 6, 73–79.
8. Kysloshchuk, I. *Polish media is not only for Poles*. Retrieved from: https://medialab.online/news/polskie_wydania/?fbclid=IwAR23Z2vMjs0huluFXf9OD1W6cq8xB0ozYVolnty_OL5APRWpuypxJrdBrs
9. Korchakю, N. (2005). To the problem of ethnocultural self-organization of national minorities of Lviv region. *Humanitarian Bulletin*, 20, 103–109.
10. Kotsur, V. V. (2019). National minorities of Ukraine in the context of socio-political transformations of the 90s of the XX century – beg. XXI century: monograph. Pereiaslav-Khmelnyskyi, (Kyiv. obl.): Dombrovska Ya. M., 594 p.
11. Kuryshko, S. S. (2014). The Polish national minority as a subject of socio-political processes in Ukraine. *Scientific works [Petro Mohyla Black Sea State University of the Kyiv-Mohyla Academy complex]. Series: Political Science*, 228, vyp. 216, 100–104.

12. Loiko, L. I. (2005). *Public organizations of ethnic minorities of Ukraine: nature, legitimacy, activity*. Kyiv: Foliant, 634 p.
13. *Local councils, whose deputies are elected by the system of proportional representation*. Retrieved from: https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm008pt001f01=695pt00_t001f01=695.html
14. Muravskyi, O. I. (2010–2011). Society of Polish Culture of Lviv Region: History and Modernity. *Ukraine–Poland: historical heritage and public consciousness*, vyp. 3–4, 234–239.
15. *National Agency for the Prevention of Corruption – NAPC*. Retrieved from: <https://www.facebook.com/NAZKgov/posts/3481979258528640/>
16. Pachos, Yu. (2013). Principles of bilateral cultural cooperation between Ukraine and Poland at the present stage. *Current issues of national and world history*, vyp. 16, p. 143–148.
17. *Political party «Party of Poles of Ukraine»*. Retrieved from: <https://clarity-project.info/edr/39519133>
18. *On the number and composition of the population of Lviv region according to the results of the All-Ukrainian census of 2001*. Retrieved from: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/lviv/>
19. *On the number and composition of the population of Ukraine according to the results of the All-Ukrainian census of 2001*. Retrieved from: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/>
20. *The results of the mayoral election. Mosty City Council. Local elections 10/25/2020*. Retrieved from: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/pvm048pt001f01=695pt005f01=0pid102=12654pf7691=64551rej=0.html>
21. Rudnytsky, S. V. (2016). *Socio-political interests of Poles in independent Ukraine: monograph*. Zhytomyr: FOP Evenok O. O., 622 p.
22. Salo, E. *A few words about the Polish school in Mostyska*. Retrieved from: <https://kurierygalicyjski.com/kilka-sliv-pro-polsku-shkolu-v-mosty/>
23. *Union of Poles «White Eagle»*. Retrieved from: <http://orzelbialy.org.ua/>
24. Strilchuk, L. (2015). Polish-Ukrainian interethnic relations at the level of national and public organizations. *Historical and political problems of the modern world*, 29–30, 240–246.
25. Fedun, O. V., Papish, N. I. (2016). Political and legal aspects of protection of the rights of national minorities in Ukraine. *Hrani*, 2, 15–21.
26. *Why can't a Ukrainian run a Polish school in Mostyska?* Retrieved from: <https://dilo.net.ua/novyny/chomu-ukrayinets-ne-mozhe-keruvaty-polskoyu-shkoloyu-u-mostyskah/>
27. Shevchenko, S. *Development of schools with the Polish language of instruction in the conditions of independent Ukraine as a reflection of external differentiation in the organization of school education (1991–2020)*. Retrieved from: <https://core.ac.uk/download/pdf/84274338.pdf>

Матеріал надійшов до редакції 10.09.2021 р.